

Unlike most of his colleagues and contemporaries, Fredenheim succeeded in travelling to the South. While visiting Italy in 1788–1790, he made copies of manuscripts on Scandinavian history in the Vatican Library. He even succeeded in organising excavations in Rome. Fredenheim hired workers to dig in the southern parts of the Forum Romanum. It is likely they managed to find some remnants of the Basilica Julia. Fredenheim's networks in Rome were especially wide for a Scandinavian and he utilised them in acquiring books for the Academy of Turku as well as collecting ancient sculptures and their copies for King Gustav III. Gustav's collection of antiquities in the Royal Palace is a testimony to Fredenheim's activities. The visit to Rome and the contacts created there enabled the rise of Fredenheim's career in his later years. Both Gustav III and Gustav IV appreciated the work of the loyal antiquarian. He was nominated as the first curator of the Gustav III's Museum of Antiquities.

Laine's careful study of Fredenheim's life is a valuable piece of scholarship, because we still do not have a book-length biography of him. Some of Laine's standpoints, however, are rather vague. She analyses Fredenheim as an archaeologist in a period when the existence of modern archaeology is contested. Moreover, Laine sees Fredenheim's career as part of "new humanism", a concept utilised in the Nordic scholarship to simplify the tumultuous field of the eighteenth century classical scholarship, which fragmentary and contentious nature has recently been studied, for example, by Salvatore Settis, Suzanne Marchand and Constance Guthenke. Their studies would have helped Laine to consider the role of Fredenheim's book collection in a different kind of context.

Fredenheim's published letters testify to his activities in scholarly and court circles. His book collection as well his description of it aids us to estimate his interests to which Laine pays a special attention. I would say that

the most important finding of the book is that ultimately classical antiquity was only one of Fredenheim's interests. As Laine shows, in his library only 11 % of the books were concerned with Greek or Roman culture. For comparison, Fredenheim owned many books on Scandinavian history. The information we have on his library does not tell us about a scholar obsessed with antiquity but about a learned person who had a wide array of interests.

Together with the biography of Fredenheim, the description of his library and its catalogue are valuable sources for the study of eighteenth-century European classicism as well as the classical studies during the period. In particular closer analysis of the books Fredenheim's library housed would open new paths to study the interaction between texts, monuments and objects especially in those parts of Europe, where scholars did not live near the classical sites.

Janne Tunturi

Vetle Lid Larsen, *1001 natt: den utrolige historien om to norske slaver i Alger* (Oslo: Cappelen Damm, 2013). 350s.

Den norske forfatteren Vetle Lid Larssen sin siste bok, *1001 natt*, er en dokumentarroman. Undertittelen på boken er *Den utrolige historien om to norske slaver i Alger* og det er akkurat det boken handler om. Basert på en rekke kilder, både publiserte og ikke publiserte, både førstehånds kilder og andre-hånds kilder, har han skrevet 350 sider om to nordmenn som ble tatt til fange av pirater i 1769 utenfor Spania og solgt som slaver i Algerie. Historien Larsen forteller er spennende, nærmest en thriller. Det er vanskelig å legge boka fra seg fordi vi lurer på hvordan det går, eller retttere sagt hvordan det gikk, med de to hovedpersonene Niels Moss og Christian Børs.

Vi følger deres to skjebner gjennom flere år som hvite slaver i Alger. Deres gjentatte håp om frihet avløses til stadighet av desperasjon og sult. Vi følger de to nordmennenes ulike erfaringer som slaver for *Deyen*, herskeren, i Alger. Mens Christian Børs Ganske etter kort tid klatret oppover i rang som slave og endte som *Deyens* private kaffeskjenk, driver Niels Moss i årevis med knallhardt kroppsarbeid med 12 timers arbeidsdager, kjemper mot sult og sykdom. Vi får høre om Sveriges konsul, Brandel, som balanserer mellom å hjelpe de skandinaviske slavene i Algerie og ikke selv falle i unåde hos *Deyen*. Larssen tar oss også med på den seilasen som skulle være en storslått frigjøringsstokt fra det offisielle Danmark-Norge, men som endte i total fiasko og et ydmykende nederlag.

Boka er en salgssuksess. Seks opplag på til sammen 21 000 eksemplarer ble solgt på tre måneder i 2013. Filmrettighetene til boka er solgt. Anmeldelsene av boka i den norske dagspressen har vært mange og omtalt boka svært positivt. "Spennende", "mesterlig", "eksemplarisk", "velskrevet" og "forbilledlig" er brukt for å beskrive romanen av norske litteraturkritikere. Lest som roman er jeg helt enig i denne overveldende positive kritikken. Det er en spennende historie. Fortellingen drives framover av klart språk, korte kapitler og vekslende synsvinkler.

Men det er to ting jeg som faghistoriker har problemer med: at Larssen skriver seg selv inn i romanen og sjangeren "dokumentarroman". Mange av kapitlene handler om hvordan Vetle Lid Larssen arbeider med romanen: hvem han snakker med, hvordan været er, hvordan han selv føler seg og hva som skjer i verden akkurat mens han skriver, hvor han finner dokumenter og hvor han ikke finner dem, frustrasjonene han får underveis. Det er en form for metatekst, men for meg er det forstyrrende.

Stilen Vetle Lid Larssen bruker i romanen er noe a la dette: Jeg leser boken mens jeg er på vei til Casablanca, en beryktet pirathavn på 1700-tallet på lik linje med Alger. Jeg føler

meg hensatt til svunne tider. Jeg leser i Vetle Lid Larssens bok om Algers hersker *Deyden*, som i 1769 ble betegnet som "Middelhavets skrekk". En dag jeg drikker en espresso leser jeg i avisen *Le Matin* at dagens hersker i Algerie, Bouteflika, har vunnet presidentvalget med 88,5 % av stemmene. Mange betegner ham som Maghribs tyrann, leser jeg. Jeg synes Larssens kapitler om seg selv er like forstyrrende og oftest like lite relevant som dette avsnittet er i denne anmeldelsen.

Dokumentarroman, denne mellomsjangeren mellom fiksjon og sakprosa, hvor fortellingen tar utgangspunkt i faktiske hendelser men benytter seg av litterære virkemidler for å drive historien framover, synes jeg er problematisk. Som faghistoriker vil jeg vite hvilken historie som drives framover; er det den virkelige historien eller er det den fiktive historien som drives framover av denne språklige fiksjonen?

Mange bøker og filmer er "based on a true story" og det har jeg ingen problemer med. Da vet vi at viktige hendelser i boken eller filmen har hendt på lignende vis i virkeligheten, men vi vet samtidig at det er kunstneriske virkemidler som driver romanen eller filmer framover. Vetle Lid Larssen går ett hakk lengre. 1001 natt er ikke basert på en sann historie, det er en sann historie.

Vetle Lid Larssen skriver innledningsvis (s. 5) at "Dette er en sann historie. Den handler om faktiske mennesker, som hver på sitt vis ble viklet inn i dramatiske begivenheter. Handlingen i denne fortellingen følger det som skjedde i virkeligheten [...]". Samtidig skriver han at han har måttet gjette seg til hovedpersonenes innerste tanker, reaksjoner på det de gjennomlevde, deres drømmer og håp. Og at det derfor ikke er en "objektiv historiebok, i den grad slike finnes" men en dokumentarroman eller det han kaller "en rapport fra fortiden". På slutten av boken (s. 337) får han også behov for å ta opp troverdigheten til hans historie: "Til tross for at jeg har benyttet fiksjonsgrep i fortellingen, er alle faktaopplysningene i teksten

kildebelagt, og handlingen følger, i detalj, det virkelige forløp. Det personene gjennomlever har funnet sted i *all hovedsak* slik jeg beskriver det” [min utheving].

På tross av at boken inneholder ni tett-pakkede sider med norske, svenske og danske kilder, samt en rekke fagbøker og -artikler på engelsk, fransk og spansk, som forfatteren har brukt under skrivningen av romanen, synes jeg det er vanskelig å ikke vite nøyaktig hva som er kildebelagt og hva forfatteren har lagt til for egen regning. Dette bedrer seg litt med å lese notene (887 sluttnoter fordelt på 151 sider), som vi kan finne på en egen webadresse. Men som historiker sliter jeg likevel med å akseptere dokumentarromanen ”sann historie”.

Når forfatteren noen få ganger formidler 1700-tallet på feilaktige måter, styrker det min skepsis til ”sann historie” i en dokumentarroman. På side 119 leser vi at ”I de lange vintermånedene trykket den lille familien Brandel seg sammen i det fuktige palasset, mens meldinger om drap, konflikter og kriger tikket inn”. Telegrafene ble oppfunnet først i 1837 og Telexen cirka hundre år seinere. Hvordan meldinger kan ”tikke inn” i palasset i Alger vinteren 1770 er meg en gåte. Det er meg også en gåte hvorfor familien Brandel ”trykket seg sammen”; seinere i boken får vi vite at boligen til Brandel i Alger var på 1 500 kvadratmeter. Dette er likevel små detaljer i en ellers svært lesverdige bok.

Ketil Fred Hansen

Peter Lindström & Svante Norrhem, *Flattering Alliances: Scandinavia, Diplomacy, and the Austrian-French Balance of Power, 1648–1740*, övers. Charlotte Merton (Lund: Nordic Academic Press, 2013). 263 s.

I november 1697 meddelade Ludvig XIV sitt sändebud i Sverige att en allians mellan den franska och svenska kronan var överflödig.

Som motiv nämnde han att Frankrikes intressen redan tillfredsställdes genom den grupp av profranska politiker som existerade i Sverige. Ludvig XIV ändrade sig visserligen snart. Men hans tillfälliga åsikt är ett av Peter Lindströms och Svante Norrhems många och övertygande bevis på betydelsen av lojalitetsband mellan främmande makter och enskilda politiker eller familjer i de skandinaviska ländernas maktcentra. Under den period de undersöker, perioden från freden i Westfalen till 1730-talet, hade dessa band stort inflytande vid sidan om de officiella allianserna stater emellan.

Författarnas huvudfråga är stormakternas – i detta fall exemplifierat via Frankrike och Österrike – strategier för att utöva kontroll över de skandinaviska länderna och deras politiska eliter. De undersöker även effekten av dessa strategier som de tog sig uttryck i svensk och dansk utrikespolitik. Källmaterialet består i första hand av diplomatiska handlingar (både korrespondens och ekonomiska handlingar) och av protokoll förda av de svenska och danska riksråden. De diplomatiska källorna svarar på frågan om tillämpade strategier, medan riksrådsprotokollen berättar om de svenska och danska reaktionerna. På grund av källmaterialets stora omfattning består undersökningen av delstudier med nedslag under 1650-, 1690- och 1730-talen. I de svenska riksrådsprotokollen återges diskussionerna mer detaljerat, vilket avspeglas i undersökningen – något som jag kommer att återkomma till längre fram.

Genom att ta upp den skandinaviska politiska elitens – i detta fall svenska och danska riksråds – förhållande till Frankrike och Österrike anknyter boken till de senaste decenniernas europeiska diplomatihistoria där nätverk och patron-klientrelationer står i fokus. De tyska historikerna Hillard Thiessen och Christian Windler framstår som betydelsefulla inspirationskällor. I linje med dessa historikers syn på tidigmodern diplomati ägnar sig Peter Lindström och Svante Norrhem särskilt åt finansiella bidrag, gåvor och andra favörer